

حیات وحش ایران

مارمولک چشم ماری

مارمولک چشم ماری با نام علمی *Ophisops elegans* از خانواده «لاسترتاها» (LACERTIDAE) است.

طول بدن تا ۱۶۰ میلی متر می رسد. مایل به قهوه ای یا زیتونی مایل به سبز با دو نوار روشن در پهلوها است. این گونه تنها سوسماری است که پلک ندارد. در زیستگاه های مختلف اعم از کوهستانی و دشتی یافت می شود. هنگام روز فعالیت می کند. در ایران غیر از نواحی البرز، کویرها و نواحی ساحلی خزر و خلیج فارس و دریای عمان در سایر نقاط به ویژه در نواحی غربی و شمال غربی دیده می شود. اغلب در مکان های آفتاب گیر دیده می شود.

این گونه نخستین بار در سال ۱۸۳۲

میلادی توسط یک جانورشناس فرانسوی به نام Edouard Ménétries در نزدیکی باکو در جمهوری آذربایجان کشف و شناسایی شد.

*عکس از: ویکی مدیا

گیاهان ایران

بنفشه پشمالو

نام علمی: *Viola hirta*

گیاهی چند ساله و بدون ساقه اصلی به ارتفاع تا ۱۵ سانتی متر است.

برگ های مثلثی یا تخم مرغی شکل دارد که طول آن ها بیش از پهنای آن است. برگ ها دارای کرک های درشت در سطح زیرین و رویی هستند.

گل ها بنفش و در اواخر زمستان و اوایل بهار ظاهر می شوند. در نواحی شمالی و مرکزی ایران می روید.

*منبع:

«فلورا ایرانیکا»، FLORA IRANICA

a monumental work on the plants of Persia. Edited by Karl Heinz Rechinger of Vienna since 1963-1977

*عکس از: Petr Filippov

صدپایان و هزارپایان

۴۰ سانتی متر می رسند. هزارپایان هیچ آسیبی به انسان نمی رسانند و تنها وسیله دفاعی آن ها تولید ماده بدبویی است که هنگام خطر از خود ترشح می کنند. اما صدپایان ممکن است با احساس خطر گاز بگیرند و سم خود را به وسیله عضو توخالی گازانبری شکل به بدن انسان تزریق کنند که در برخی مواقع برای سالمندان و کودکان خطرناک است. نکته دیگر این که هزارپایان گیاهخوارند اما صدپایان گوشتخوار هستند. صدپایان شکارچینی ماهر و مخوف هستند که به همه جا سرک می کشند و هر جنبنده ای را که هم اندازه خود ببینند یا حتی بزرگ تر از خودشان باشند را شکار می کنند.

آن ها زیرکانه و در یک حمله برق آسا به دور طعمه پیچیده و با پاهای خود به بدنش می چسبند. پس از این با تزریق سم، قربانی خود را فلج کرده و سپس شروع به خوردن مایعات بدنش

تعداد پاهای صدپایان از ۳۰ تا ۳۵۴ پا متغیر است اما در هزارپایان این تعداد تا ۷۵۰ پا هم گزارش شده است - هزارپایان هیچ آسیبی به انسان نمی رسانند و تنها وسیله دفاعی آن ها تولید ماده بدبویی است

می کنند. صدپایان از بی مهرگان و مهره داران کوچک مانند خزندگان و جوندگان و حتی پرندگان کوچک تغذیه می کنند.

هزارپایان بندپایانی گیاهخوار هستند و از مواد پوسیده گیاهی مانند خرده چوب ها و لاشیرگ ها تغذیه می کنند. آن ها در کف جنگل ها، باغ ها، پارک ها و دیگر جاهایی که پوشش گیاهی غنی دارند در میان برگ های

بارها برای همه ما اتفاق افتاده است که هنگام طبیعت گردی یا حتی درون خانه با بندپایان زرد رنگی با بدنی طویل و پهن دارای تعداد زیادی پا مواجه شویم و با فریادی بی اختیار ناشی از هیجان یا ترس بگوییم «هزارپا!» شاید در شناسایی این جانور کمی درست حدس زده باشیم ولی از نظر علمی و جانورشناسی به این جانور «صدپا» می گویند که اختلاف زیادی از نظر ظاهری، رده بندی، زیست شناسی و فیزیولوژی با هزارپا دارد.

جانورانی که ما در خانه ها یا باغچه ها (به ویژه خانه های قدیمی) در شب های مرطوب و گرم می بینیم که سریع و چالاک حرکت می کنند اغلب گونه هایی از صدپایان هستند.

آن ها با بدنی بندبند طویل و پهن با پاهایی نسبتاً بلند دارند که در راستای افقی زمین کشیده شده اند، رنگ بدنشان زرد کم رنگ تا خاکی یا نخودی و گاهی آجری رنگ است، شاخکها به طرف جلو امتداد یافته اند و جانور با تکان دادن آن ها مدام اشیاء اطراف خود را محک می زند، در ناحیه دهانی خود یک جفت اندام خمیده به شکل گازانبر دارند که می تواند سمی و خطرناک هم باشد.

اما ویژگی از همه بارزتر صدپایان این است که در انتهای بدن خود یک جفت پای تغییر شکل داده و طویل تر دارند که به صورت پنس مانند به طرف عقب کشیده شده اند. در مورد هزارپایان باید اشاره کرد که بدنی استوانه ای و شبیه واگن های قطاری دارند که بدون فاصله به یکدیگر چسبیده اند، پاهای آن ها کوتاه است و به طرز عمودی با زمین در تماس هستند و به همین دلیل برخلاف صدپایان زیر بدنشان فاصله زیادی با سطح زمین دارد، شاخک کوتاهی دارند و سر آن ها به سمت پایین یا زیر بدن خمیده شده است. صدپایان در هر بند بدن یک جفت پا دارند اما در هر بند بدن هزارپایان دو جفت پا دیده می شود. تعداد پاهای صدپایان از ۳۰ تا ۳۵۴ پا متغیر است اما در هزارپایان این تعداد تا ۷۵۰ پا هم گزارش شده است. اندازه هزارپایان و صدپایان بسته به گونه آن ها متغیر است و از ۲ میلی متر تا

خشکیده زیر کنده درختان به جستجوی ذرات گیاهی مورد علاقه خود می گردند. هزارپایان نقش اکولوژیکی مهمی در بقای جنگل ها و تجزیه مواد گیاهی دارند. البته صدپایان نیز با شکار جانوران به تعادل زیستی و کنترل جمعیت حشرات و دیگر جانوران کمک می کنند.

هزارپایان به ندرت درون خانه ها دیده می شوند و بیشتر در جاهای مرطوب و پر از مواد گیاهی انباشت شده، جنگل ها و پارک ها دیده می شوند. صدپایان در خانه ها و حتی در اتاق ها، انباری ها، دستشویی و حمام یا در باغ ها، نواحی دشتی و کوهپایه ای، دره ها، جنگل ها و دیگر نقاط گرم و مرطوب زندگی می کنند و در زیر سنگ ها، شکاف دیوارها، زیر فرش، درون پوسته درختان و زیر کنده ها و غیره مخفی می شوند.

صدپایان و هزارپایان هر دو شب فعال هستند و در شب های تاریک و مرطوب به ویژه پس از باران فعالیت می کنند. صدپایان در رده «لب پایان» طبقه بندی می شوند که در زبان علمی آن ها را Chilopoda می نامند. هزارپایان در رده Diplopoda به معنی «دو صدپایان» قرار دارند. از نظر رده بندی هر دو رده متعلق به زیرشاخه Myriapoda از شاخه بندپایان هستند. از هزارپایان تاکنون ۱۲ هزار گونه کشف و نامگذاری شده ولی از صدپایان تاکنون ۳۰۰۰ گونه شناخته شده است.

*مر ترضی جوهری
*عکس ها از: Marshal Hedin

طولانی ترین ماه گرفتگی قرن

بقیه از صفحه اول

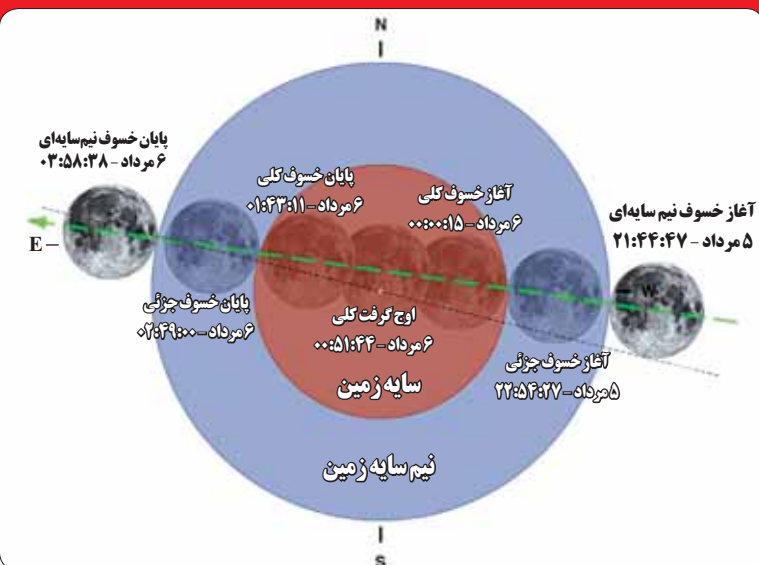
در حقیقت هنگامی که نور خورشید با عبور از جو زمین وارد مخروط سایه زمین می شود، مؤلفه آبی و بنفش پرتو خود را بر اثر پخش شدن به خاطر وجود اتمسفر زمین از دست می دهد و پرتو قرمز رنگ آن باقی می ماند و این باعث سرخ دیده شدن ماه می شود. رصدگران حرفه ای تر ماه که با هدف گزارش نویسی و استخراج اطلاعات علمی خسوف کلی را دنبال می کنند بر اساس پارامترهای از پیش تعیین شده درجات سرخی ماه گرفتگی را تعیین کرده و در ادامه پیش بینی می کنند که قرار است رنگ ماه دقیقاً چه مؤلفه ای از نور قرمز را به چشمان ما ساطع کند.

ناظران ساکن در پهنه ایران از ساعت ۲۴ بامداد ۶ مرداد به مدت یک ساعت و ۴۲ دقیقه شاهد سرخ رنگ و زیبای ماه خواهند بود و این خود رکوردی بی نظیر در طولانی ترین گرفت های کلی ماه به

حساب می آید. با گذر از ساعت یک و ۴۲ دقیقه بامداد ۶ مرداد ۱۳۹۷ به طور رسمی ماه گرفتگی کلی پایان می یابد و تنها قمر زمین از سایه سیاره مادر خود خارج می شود. البته در این زمان رصدگران مشتاق دوباره شاهد مراحل خسوف جزئی و خروج ماه از سایه زمین خواهند بود. طولانی ترین ماه گرفتگی قرن ۲۱ ساعت ۴ بامداد ۶ مرداد ماه با خروج ماه از نیم سایه زمین به اتمام می رسد.

اگر علاقه مند به رصد این پدیده زیبا هستید از همین امروز برنامه ریزی دقیقی برای ثبت تصاویر زیبا از این پدیده نجومی را انجام دهید. خسوف کلی بعدی که تمامی مراحل آن از ایران قابل رویت باشد در سال ۱۴۱۱ شمسی یعنی ۱۴ سال دیگر اتفاق خواهد افتاد. ناظران مستقر در پهنه ایران پیش از این نیز خرداد ماه ۱۳۹۰ شاهد خسوف کلی زیبایی در آسمان شب بودند.

*مرصاد جعفری

▲ مراحل مشاهده ماه گرفتگی جمعه ۵ مرداد ۹۷